

RAPPORT

Bortom käppar och morötter

Liberala förslag till demokratiinsatser i Mellanöstern och Turkiet

2008-11-27

Folkpartiet

Förord

Ett av de främsta målen för utrikespolitiken ska vara att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Idag är det centralt att fokusera på länderna i Mellanöstern – en politik för demokrati och frihet i denna region skulle göra världen säkrare.

Folkpartiet liberalernas landsmöte 2005 beslutade därför att tillsätta en grupp som skulle ta fram ett program om regionen med fokus på demokratifrågan. Gruppen har arbetat allt sedan dess med att ordna såväl externa som interna seminarier om t.ex. mänskliga rättigheter i Iran och om demokratiseringsstrategier.

Arbetsgruppen har bestått av Cecilia Malmström, (ordförande), Anita Brodén, Birgitta Ohlsson, Cecilia Wikström, Fredrik Malm, Khaled Salih, Makan Afshinnejad och Martin Ångeby. Sekreterare har Carl Cederström varit.

I denna slutrapport från arbetsgruppen är fokus på det faktum att mellanöstern är världens mest ofria region. Regionen - från Marocko till Iran - är den minst liberala och minst globaliserade i världen. Rapporten innehåller en rad förslag på hur demokrati och mänskliga rättigheter ska kunna bli verklighet även i mellanöstern.

Erik Ullenhag, partisekreterare (fp)

Sammanfattning

Från Casablanca till Teheran lever regionens invånare i olika grader av politisk och ekonomiskt förtryck. Frånvaro av politiska fri- och rättigheter tillsammans med patriarkaliska samhällsstrukturer, konflikter och religiös fanatism har bidragit till att regionen är den mest odemokratiska i världen.

Som globala liberaler vill vi arbeta för att invånarna i Mellanösternregionen får ta del av de demokratiska fri- och rättigheter som vi svenskar numera tar för givet. Det var inte så länge sedan ledande liberaler i Europa och Sverige kämpade för dessa rättigheter i våra länder och nu vill vi att turen ska komma till kvinnorna och männen i Kairo, Alger, Tunis och Teheran.

En förutsättning för ett samhälles ekonomiska och politiska utveckling är just att få kritisera de styrande om de så är kungar, generaler, imamer, präster eller folkvalda. Därför presenterar Folkpartiet liberalerna denna rapport med konkreta förslag på åtgärder för att främja en demokratisk utveckling i Mellanösternregionen och Turkiet.

Regionen har en stark intellektuell idétradition. I tvåflodslandets Mesopotamien lades grunden till vår egen civilisation, biblioteket i Alexandria var under antiken det största biblioteket i världen och ett ledande lärocentrum. Från 750 till 1258, då mongolerna förstörde staden, var Bagdad världens centrum. Där fanns en högtstående kultur, präglad av samexistens mellan muslimer, kristna och judar. Bagdad som nu blivit en symbol för oförsonlighet, kallades ”medinat as-salal”, fredens stad.

Våra förslag sträcker från regionala ansatser som att strama upp Barcelonaprocessen så den i högre grad främjar politisk och ekonomisk utveckling längs Medelhavets södra strand och att inleda dialog med reforminriktade politiska och religiösa ledare till lokala initiativ som att stödja skolektorn i norra Irak.

Förslag

- Etablera ett ”OSSE” för Mellanösternregionen. I Mellanöstern saknas ett brett samarbetsforum för fred och säkerhet. Folkpartiet menar därför att ett forum, motsvarande OSSE (Organisationen för stabilitet och säkerhet i Europa) på sikt bör inrättas för Mellanöstern. Detta skulle ge länderna i Mellanöstern en arena för möten där frågor om fred och säkerhet kan lyftas.
- Grannskapspolitiken och Barcelonaprocessen måste reformeras och i högre grad bli inriktas på att främja demokratisering av Mellanösternregionen. Barcelonaprocessens ursprungliga tanke med att upprätta ett stort frihandelsområde mellan EU och hela Medelhavsregionen måste blåsas till liv igen med en ambitiös men realistisk tidtabell.
- Fokusera svenskt demokratibistånd till Mellanösternregionen. Syftet ska vara att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati och det civila samhället. Biståndet ska stötta reformistiska krafter, demokratiaktivister, kvinnorrättskämpar och oberoende journalister samt fria medier i slutna samhällen.
- Återupprätta omgående en svensk ambassad i Bagdad. Höga kostnader för skydd av personal och ambassadbyggnad får inte hindra etablering av svensk permanent närvaro i Bagdad. För det är när Sverige är på plats som vi verkligen kan göra en skillnad i Irak.
- Etablera ett svenskt/europeiskt universitet i Mellanösternregionen. Universitet ska vara en mötesplats för studenter, journalister och kulturarbetare.

- Etablera Radio Free Sweden för att sprida demokratiinformation i ofria stater i Mellanösternregionen.
- Etablera en demokrati-enhet på UD
- Bilda en demokratifond med fokus på Iran
- Inför svenskt skolbistånd till norra Irak. Möjliggör för universitetsstudenter från irakiska Kurdistan att studera i Europa och Sverige
- Upprätta ett centrum för krishantering vid Mohammedteckningar mm i form av ett organ/nätverk som omedelbart kan informeras och aktiveras för att uppmuntra till dialog och besinning. Nätverket ska även kunna arbeta förebyggande.
- Sverige ska ge fristad åt människor som hotas av repressalier på grund av inskränkningar av yttrandefrihet i hemlandet.
- EU måste bli mycket tuffare i sin kritik av kränkningar av mänskliga rättigheter och förtryck i regionen.
- Sverige ska främja dialog med reforminriktade politiska och religiösa ledare i regionen.
- Sverige bör arbeta för att EU inför sanktioner mot iranska regeringsföreträdare.
- Bredda svenska Alexandriainstitutet verksamhet till att översätta europeisk litteratur till arabiska och vice versa.
- Etablera utbyte kring stadsutveckling. Det är i städerna i arabvärlden som den sociala utvecklingen i regionen äger rum.
- Genomför riktade satsningar mot kvinnor genom mikrolån och utbildningar.
- Svenska ambassaden i Teheran ska öppnas upp för demokratiaktivister genom att bl.a. erbjuda fri Internet, tidningar och böcker.
- Sverige bör finnas med i globala initiativ som Alliance of Civilisation och fp bör se som en särskild uppgift att bevaka att demokratidimensionen är den dominerande.
- För att stärka civilsamhället bör Sverige stödja initiativ i Kurdistan som inte har direkt koppling till de två dominerande partierna KDP och PUK.
- SIDA bör finna ytterligare kanaler utöver Olof Palme Centret för att genomföra biståndet till irakiska Kurdistan

Turkiet

- Folkpartiet bör på alla sätt arbeta för att förhandlingarna om Turkisk medlemskap fortskrider och intensifieras, under förutsättning att Turkiet genomför nödvändiga reformer.
- Vi bör använda vår trovärdighet i Ankara till att trycka på den turkiska regeringen för ett fortsatt reformarbete

- I regeringsställning arbetar Sverige inom ramen för ett informellt nätverk, *friends of Turkey* som syftar till att stötta Turkiet och ge konkreta råd i medlemskapsförhandlingarna. Vi bör försöka få med fler länder i den processen.
- Under det svenska EU-ordförandeskapet bör konkreta och betydelsefulla framsteg i medlemskapsförhandlingarna med Turkiet prioriteras.
- Inom ramen för Turkiets medlemskapsförhandlingar behöver det kurdiska perspektivet ytterligare uppmärksammas.
- Sverige välkomnar att nya initiativ tagits för att lösa Cypernfrågan
- Vi har en stor turkisk befolkning i Sverige som kan involveras i arbetet med att påverka den turkiska regeringen
- Vi har även en mycket stor kurdisk grupp i Sverige som är intresserade av att Turkiet utvecklas i mer demokratisk riktning. Vi bör ta råd av denna grupp människor om hur vi kan bistå i reformprocessen, inte minst vad gäller den kurdiska befolkningens rättigheter.

Inledning

Med demografiska förändringar i Sverige, missförstånd mellan kulturer på global nivå och en ökad europeisk integration som förflyttar våra gränser söder och västerut, finns anledning att föra dialog om en sammanhållen liberal politik som utvecklar förhållandet till Europas mest betydande grannregion(er) – Nordafrika, Mellanöstern och Turkiet.

Förhållandet mellan Europa och ”österlandet” har så djupa rötter att man inte kan tänka sig den enas utveckling och historia utan den andra. Innan begreppet Europa ens hade börjat användas fanns en annan regional gemenskap runt Medelhavet, där bland andra fenicier, egyptier, greker och perser korsbefruktade den historiska och kulturella utvecklingen längs kusterna i hela regionen. Tre världsreligioner har gemensamma rötter i mellanöstern, och dessa tre har levat och utvecklats i samspel och ibland konflikt både i det som idag är Europa och det som idag kallas Mellanöstern. Medelhavet var ett Mare Nostrum för romarriket innan det delades.

Skiljelinjerna har inte alltid varit mellan Kristna och Muslimer. Det östromerska riket var ortodoxkristet med egen patriark innan det förvandlades till ottomanskt välde, som sträckte sig som längst till Wiens stadsportar. Den iberiska halvön var under arabiskt styre i sjuhundra år. Medan Europeiska furstendömen krigade, brände häxor, förbjöd tvivel och plågade livegna bönder under den tidiga medeltiden så blomstrade Medelhavskulturen fortfarande i Cordoba, Granada, Toledo och andra spanskarabiska städer och det är här betydande skrifter för den förment europeiska idétraditionen bevarades, till exempel Platons.

Europa har idag en ganska klar geografisk definition, men den grannregion som vi söker nya former för samspel med låter sig inte lika lätt definieras. I förslaget till en ny liberal politik räknar vi in EU-konceptet MENA (Mellanöstern och Nordafrika), Turkiet (som är en viktig aktör i regionen och en potentiell brobyggare) samt Iran.

Mer än 230 000 invånare i Sverige är födda i MENA, Turkiet eller Iran, vilket motsvarar mer än 2,5 procent av Sveriges befolkning. Av dessa är 82 tusen födda i Irak, 56 tusen i Iran, 37 tusen i Turkiet och 22 tusen i Libanon. Räknar man i födda i Sverige med rötter i regionen blir antalet långt mycket högre. Regionen finns i Sverige och har betydelse för Sveriges invånare.

Regionen kan också få en större strategisk betydelse för Sverige som land om ett förtänksamt förhållningssätt utvecklas. Det finns en stor potential som exportmarknad, som kan vara

behjälpt av Sveriges nyvunna språkliga och kulturella kompetenser. Från vissa delar av regionen skulle man även kunna locka till sig större investeringar, såsom Borse Dubais köp av Stockholmsbörsen 2007.

Utmaningar i regionen

Mellanösternregionen – från Marocko i väster till Iran i öster – med sina 380 miljoner människor är den region i världen som är minst demokratisk, minst liberal och minst globaliserad. Det är en region som sammantaget måste betraktas som odemokratisk, med undantag av Turkiet, och i många fall politiskt instabil. I de flesta av länderna kränks de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna på ett systematiskt sätt.

Enligt institutet Freedom House är inte ett enda arabland demokratiskt och utvecklingen går i fel riktning. Under 2007 försämrades situationen allvarligt i Egypten, Syrien och Libanon. Enligt institutets årliga rapport Press Freedom Survey saknar samtliga arabstater fria medier. Bristen på yttrandefrihet bekräftas även av FN-organet UNDP:s Arab Human Development Report. Där noteras att endast en dryg procent av befolkningen i arabvärlden har tillgång till en PC, hälften av kvinnorna inte är läs- och skrivkunniga, att översättningen av utländska böcker till arabiska språket är närmast minimal och att satsningar på forskning är betydligt lägre än världsgenomsnittet. Samtidigt finns det även stora skillnader både mellan och inom länderna i regionen vad gäller så väl yttrandefrihet som kunskapsnivå.

Regionen karakteriseras av konflikter och en snabbt växande befolkning och en för stora befolkningsgrupper mycket svår social situation karakteriserad av fattigdom och hög arbetslöshet, vilket i sin tur har lett till att extrema krafter vunnit gehör och förmått locka unga människor till sig. Terroristattacker har genomförts i flera av Mellersta Österns länder. Konflikter, fattigdom och förtryck leder inte i sig till terrorism, men gör det lättare för terrornätverk att rekrytera unga förfördelade människor utan framtidstro och hopp och hetsa dem att utföra extrema våldshandlingar. Samtidigt skall noteras att en majoritet av kaparna vid 11:e september attacken mot USA var sprungna ur en saudisk medelklass, där det inte var bristen på ekonomiska möjligheter som drev fram desperationen.

Vissa av länderna befinner sig i ekonomisk stagnation, där invånarna saknar tillräcklig tillgång till sjukvård och utbildning. Dessa länder har svårt att hävda sig i den internationella konkurrensen och tillhandahåller ingen eller mycket marginell möjlighet för invånarna att utöva inflytande eller delta i beslutande organ.

Att bryta den patriarkala ordningen, som innebär att det är män som innehar alla betydelsefulla positioner i de odemokratiska länderna i Mellanöstern, är inte bara viktigt för att stärka kvinnors rättigheter, utan utgör också en förutsättning för att på ett genomgripande sätt förändra den politiska maktstrukturen i regionen. En demokratisering är inte möjlig utan att kvinnors rättigheter och makt stärks inom alla områden.

1970 fanns det två länder i regionen som betraktades som fria, nämligen Israel och Libanon. I dag är det bara Israel som kan betraktas som en demokrati, även om viktiga steg mot demokrati har tagits i flera av regionens länder bl.a. Marocko. Palestina, Irak, Libanon och i viss mån i Egypten.

Iran är inte ett arabland, men efter den islamistiska revolutionen 1979 har landet haft en avgörande betydelse för hela Mellersta Östern. Iran är en teokrati, där ayatollar och mullor förnekar sina landsmän rätten till fria val. Man genomför val, men ett väktarråd kontrollerar vilka kandidater som ska få delta och kontrollerar deras lojalitet med islam och utesluter personer som inte följer sharialagarna. De som på detta sätt väljs, som vid presidentvalet i juni i år, företräder inte iranierna – de företräder förtrycket.

I den så kallade MENA-regionen finns det två typer av länder i som har kommit längre i demokratisering än andra. Den ena typen är de konstitutionella monarkierna Marocko och Jordanien, där kungen har legitimitet som arvinge till profeten och därför kan öppna upp till deltagande (för att inte säga demokratiska) processer och samtidigt sitta kvar säkert på tronen. Marocko har till exempel regionens mest avancerade familjerätt. Jordaniens politiska system är som hjärtat på en groda, man suger till sig all politisk makt och pumpar ut den igen med jämna mellanrum. Politiken måste syresättas.

Den andra typen av demokratisering är den som man ser i Bahrain och Yemen, där man har ett fristående demokratiskt system som en maktodelningskompromiss för att reglera konflikten mellan två grupper. (Fd Syd- och Nordyemen i Yemen och shia/sunni i Bahrain. Det kan också vara värt att notera att ju fattigare land, desto bättre demokrati. Regeringarna i Algeriet (gas), Libyen (olja), Egypten (Suezkanalen) och hela Gulfen (olja) utom Yemen och Bahrain är inte beroende av skattebetalare för sin fortlevnad. I stället kan man faktiskt köpa sig en hel stödjande klass som har offentlig anställning. Kompromissen som fundament för demokrati gäller även i Libanon som trots allt är det mest öppna samhället i regionen.

Det saudiarabiska kungahuset styr med maktens arrogans. Politiska oppositionella fängslas. Inte ens i pseudovalen, där bara ”godkända” kandidater presenteras, tillåts kvinnor delta, än mindre tillåts de gå ensamma på stan eller köra bil.

Västerlänningars syn på arabvärlden präglas ofta av okunskap och har ibland en oförståelig tendens till kulturell relativism. En del verkar tro att människorna inte har samma behov av frihet och universella mänskigheter som vi har i Europa. Det är ett föraktfullt sätt att betrakta människor i dessa länder. De som i dag kämpar för frihet i arabvärlden önskar samma sak som människor i väst: att få leva i fria demokratier som garanterar individens frihet, rättigheter och möjligheter till delaktighet och ansvarstagande. Det finns endast ett styrelsesätt som är värdigt fria medborgare, och det är demokrati. Det visar det förhållandevis höga valdeltagandet i Irak. De massiva demonstrationerna mot Syriens närvaro i Libanon efter mordet på premiärminister al Hariri gav också det uttryck för folkets längtan efter demokrati och frihet. Dessa exempel ger på många sätt näring och skänker hopp åt kampen för ökad demokrati även i andra länder i regionen.

Demokrati, marknadsekonomi, frihandel, jämställdhet och respekt för de mänskliga rättigheterna utgör hörnstenarna i Folkpartiets utrikespolitik. Ökad spridning av demokrati minskar grogrunden och riskerna för terrorism, krig och väpnade konflikter och leder därmed till ökad internationell säkerhet på lång sikt. Ambitionerna får inte begränsas till kortsiktig politisk stabilitet. Folkpartiet menar att EU, tillsammans med USA och andra demokratiska länder och freds- och demokratiorganisationer i Mellanöstern, bör ta initiativ till att formulera en demokratiplan för hela regionen. Målet måste vara ett fritt, stabilt och demokratiskt Mellanöstern, där respekten för mänskliga rättigheter sätts i främsta rummet. Att omvärlden stöder den inhemska oppositionen i kampen mot regimernas förtryck och för demokratisk utveckling är också av stor vikt. I det hänseendet är regionens framtid i stort beroende av utvecklingen i tre regioner: Irak, Iran, Israel och de palestinska områdena.

Förslag

- Säkerhet i samarbete: I Mellanöstern saknas ett brett samarbetsforum för fred och säkerhet. Folkpartiet menar därför att ett forum, motsvarande OSSE (Organisationen för stabilitet och säkerhet i Europa) på sikt bör inrättas för Mellanöstern. Detta skulle ge länderna i Mellanöstern en arena för möten där frågor om fred och säkerhet kan lyftas.

- **Fördjupad kulturell dialog:** Det svenska institutet i Alexandria goda verksamhet skulle kunna breddas. Det finns ett stort behov av översättningar till och från arabiska. Arbetet behöver inte nödvändigtvis göras i Alexandria utan det kan tvärtom vara värdefullt om en filial till institutet etableras i Sverige i form av ett översättarhus med goda resurser. Filialen skulle kunna inrättas i Malmö, dels med tanke på stadens resursrika befolkning, dels med tanken på den polariserade debatt som förs på andra sidan sundet.

- **Utvecklingsamarbete i nya former:** Regionen är inte en historisk samarbetspartner till Sverige/Sida så utvecklingsbiståndet har en unik möjlighet att utvecklas vid sidan av den traditionella fokuseringen på landsbygdsutveckling.. Det är framförallt i regionens städer som samhället utformas, där sociala strömningar och idéer utvecklas. Det finns redan en del twinning projekt/vänskapsstäder på olika nivåer och det kan uppmuntras. Ett utbyte kring stadsutveckling kan därför vara en bra utgångspunkt för dialog. Möjliga kanaler är internationella samverkansorgan som tex United Cities and Local governments samt Urban, Sidas avdelning för urban utveckling. Ett samarbete kring kollektivtrafik skulle både förbättra delaktighet och den social integrationen i de arabiska storstäderna, och samtidigt kunna vara klimatsmart.

Alliance of Civilisations

År 2008 har utropats till det europeiska året för interkulturell dialog. I många länder pågår sedan länge olika initiativ att försöka minska spänningarna mellan kulturer, inte minst mellan väst och den islamska världen. Det finns en utbredd vilja att motbevisa Samuel Huntingtons tes om "The Clash of civilisations", dvs. idén att i en värld där inkalla kriget inte längre utgör den dominerande skiljelinjen, står morgonens kamp mellan civilisationer, den västerländska och den muslimska. Visst är misstron mot muslimer stor i vår del av världen, en känsla som ökat markant efter den 11 september och andra terroråd. Omvänt känner sig många muslimer förföljda och utsatta för generaliserande fördomar i namn av det så kallade kriget mot terrorismen. Besvikelsen över att inte västvärlden och det globala samfundet inte kunnat bidra mer till att skapa fred i Mellanöstern är också utbredd. Extremistiska krafter utnyttjar misstron och frustrationen, och vi ser hur lätt det kan blomma upp allvarliga motsättningar. Muhammedteckningarna och den svenska rondellhundsaffären visar hur snabbt en liten gnista i ett litet land kan sprida sig och få globala konsekvenser.

Spanien och Turkiet i samarbete med FN lanserade nyligen ett initiativ i syfte att skapa ett forum för dialog och samtal, the Alliance of Civilisations. Det första mötet hölls nyligen i Madrid under ledning av Ban Ki Moon och Spaniens och Turkiets premiärministrar. Höga representanter från 67 regeringar och 13 internationella organisationer fanns på plats och bedyrade sin vilja att utifrån FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna arbeta för ökad förståelse, tolerans och respekt mellan olika folk, religioner och kulturer. Forumet skall vara en mötesplats som stödjer andra initiativ och är främst inriktat på att stödja konkreta projekt som vänder sig till ungdomar och media.

Mötesplatser och dialog är naturligtvis en viktig del i att öka förståelsen oss emellan även om lösningarna ytterst är politiska. Det handlar lika mycket om att skapa jobb i förorten som att arbeta för att Turkiet kan bli medlem i den europeiska unionen. Naturligtvis är arbetet för att stötta demokrati, fred och frihet i Mellanöstern den allra viktigaste faktorn i arbetet med att minska spänningarna. Folkpartiet anser trots det att Alliance of Civilisations är ett alternativ värt att stödja.

Förslag

- Sverige bör finnas med i globala initiativ som Alliance of Civilisation och Fp bör se som en särskild uppgift att bevaka att demokratidimensionen är den dominerande.

- Vi bör verka för att det upprättas ett centrum för främjande av dialog. Nätverket ska även kunna nyttjas vid för krishantering och uppmuntra till förebyggande arbete och besinning när konflikter av typen Mohammedteckningar uppstår.

EU:s grannskapspolitik

EU:s mål är att arbeta för fred, demokrati och frihet i hela världen. EU har naturligtvis särskilt ett extra ansvar för sina grannländer och har extra nära förbindelser med de länder som gränsar till något EU-land och som inte är aktuella för medlemskap. Den så kallade grannskapspolitiken innefattar såväl östra Europa som Medelhavsregionen. Målet är att fördjupa det politiska, ekonomiska och kulturella samarbetet och tanken har varit att på sikt knyta länderna till EU:s inre marknad.

Barcelonaprocessen som startades 1995 syftade till att fördjupa samarbetet mellan EU och länderna i Medelhavs- och Mellanösternregionen. Deklarationen som skapade samarbetet lyfte fram såväl den ekonomiska, politiska som sociala dimensionen. Målet, som är allt mer fjärran idag, var att skapa ett gemensamt frihandelsområde runt Medelhavet.

Demokrati och mänskliga rättigheter fick en särskilt plats i det första kapitlet i Barcelonadeklarationen. Samtliga associeringsavtal mellan EU och Medelhavsparterna innehåller klausuler som föreskriver en politisk dialog samt att de mänskliga rättigheterna respekteras av parterna. I associationsavtalens artikel två sägs att avtalen kan suspenderas, sägas upp eller omförhandlas om det sker allvarliga brott mot mänskliga rättigheter i det aktuella landet. Denna artikel har aldrig använts. Särskilda kommittéer för mänskliga rättigheter finns dock med flera länder.

Om samarbetsländerna märker EU:s halvhjärtade stöd till demokrati finns förstås inget incitament till förändring. Dessutom skapar man ytterligare frustration och besvikelse bland de reformorienterade grupper som hoppats att EU med sin ”mjuka makt” skall kunna öka pressen på auktoritära regimer att öppna för politiska reformer.

Efter drygt 10 år med Barcelonaprocess och grannskapspolitik kan man konstatera att de båda i stor utsträckning har misslyckats. Visst finns det exempel på bra och lyckade projekt, men i huvudsak har båda processerna karaktäriserats av många ord men lite handling. Processerna är inget reellt alternativ till medlemskap, politiken är allt för ofokuserad och tar inte tillräcklig individuell hänsyn. Likaså har fokus på demokrati och mänskliga rättigheter kommit allt för mycket i skymundan. Ett allvarligt problem är att samarbetsländerna inte känner sig delaktiga i processerna, de sker uteslutande på EU:s villkor. Utan en känsla av ömsesidigt ägande av processen är det naivt att tro att man kan hoppas på resultat. Partnerländerna måste känna att de har konkreta fördelar av associationsavtalen. En målsättning om ett framtida gemensamt frihandelsområde skulle kunna vara ett viktigt incitament för båda sidor att fördjupa Medelhavsprocessen.

Förslag

- **Frihandel:** Grannskapspolitiken och Barcelonaprocessen måste stramas upp väsentligt och reformeras. Barcelonaprocessens ursprungliga tanke med att upprätta ett stort frihandelsområde mellan EU och hela Medelhavsregionen måste blåsas till liv igen med en ambitiös men realistisk tidtabell.

- **Kritik:** Sverige bör verka inom EU för en skarpare kritik av kränkningar av mänskliga rättigheter och förtryck

- **Demokratibistånd** och projekt som syftar att stärka MR, demokrati, det civila samhället måste prioriteras. Det kräver en konsekvent och genomtänkt strategi för hur man kan stötta reformistiska krafter.

- **Kvinnor:** Ökade satsningar behövs på projekt som stärker kvinnors ställning och egenmakt. Mikrolån och riktade utbildningar är enkla och relativt billiga satsningar som ger resultat.

- **Universitet:** AUB (American University of Beirut) och AUC (American University of Cairo) är viktiga institutioner i regionen. Folkpartiet bör verka för större universitetsutbyte med regionen och föreslå att ett europeiskt universitet grundas någonstans i Mellanöstern.

De goda exemplen

Det är lätt att falla offer för löpsedlarnas logik, att negligera nyanserna och istället måla med den svepande penseln. Kanske är det därför vi i väst så ofta beskriver människor i andra länder efter en enkel mall: offer och förtryckare, hjälte eller skurk.

Kvinnan i den muslimska världen porträtteras ofta som ett passivt objekt, utan egen vilja och handlingskraft. Är det verkligen hela bilden av kvinnorna som lever i länder som Saudiarabien, Kuwait, Egypten och Pakistan? Tveklöst finns det ett omänskligt förtryck av kvinnor i samhällen som talibanernas Afghanistan eller mullornas Iran. Det är moderna exempel på samhällen där kvinnor behandlas som andra klassens medborgare. Men även där finns det starka kvinnor med en obändig längtan efter rättvisa.

Vi liberaler utgår från den enskilda människan och hennes möjlighet att växa. Överallt där samhällsgrupper diskrimineras för sitt kön, sin ras eller hudfärg, återfinns exempel på människor som vägrar låta sig tryckas ned.

Vilken status skulle kvinnor i Sverige ha haft utan den enträgna kampen av modiga kvinnor som Selma Lagerlöf som kämpade för kvinnlig rösträtt i början av 1900-talet? För bara några generationer sedan ansågs inte kvinnor i Sverige vara myndiga nog att rösta och ställa upp i riksdagsval. Kvinnorna som ledde den svenska rösträttsrörelsen fördömdes och förlöjligas i sin samtid. Det är inget mot de risker kvinnor och män runt om i Mellanöstern utsätter sig för i kampen för en självklar mänsklig värdighet.

Ett exempel är den modiga saudiska feministen Wajeha al Huwaidar, som driver en intensiv kampanj för att kvinnor ska få köra bil. Sedan 1990 har Saudiarabien, som enda land i världen, en lag som förbjuder kvinnor att köra bil. Lyssna på detta citat från henne: *-Medan resten av världen ägnar sig åt att erövra rymden, måste vi erövra rätten att sitta bakom ratten*".

Wajeha al Huwaidar är en av Saudiarabiens mest kända människorättsaktivister och journalister. Landets inrikesdepartement har förbjudit henne att publicera artiklar, men hon fortsätter att skriva på Internet. I augusti arrangerade hon en solodemonstration med skylten: "Ge kvinnor sina rättigheter!" Hon arresterades, hölls häktad i sju timmar och släpptes först sedan en manlig "beskyddare" skrivit under å hennes vägar. Hennes kvinnorrättsorganisation har samlat ihop tusentals namnunderskrifter som skickats in till regimen vilket tvingat upp frågan på den politiska agendan i Saudiarabien. På sistone har det kommit signaler om att regimen lyssnat på kritiken och att det kvinnliga körförbudet kommer att hävas. Wajeha al Huwaidar tror att det kan bli verklighet innan 2008 års utgång.

En annan gulfstat där kvinnors rättigheter är eftersatta är Kuwait. Detta oljerike får inte mycket uppmärksamhet i svensk media. Men just nu pågår en intensiv kamp för kvinnors rättigheter i den oljerika gulfstaten. En nyckelfigur är den kvinnliga högskoleministern Nouria al-Subeih, som utnämndes efter valet 2006. Det var det första valet i vilket kuwaitiska kvinnor fick

möjlighet att rösta och ställa upp som kandidater i parlamentsvalet. Av de 253 kandidaterna var 28 kvinnor. Inga kvinnor valdes in i parlamentet.

Nouria al-Subeih är inte bara en kvinnlig makthavare i ett patriarkalt samhälle, hon är dessutom en av ytterst få kuwaitiska kvinnor som inte bär slöja offentligt. Konservativa parlamentariker initierade nyligen en kampanj för att avsätta henne. I slutet av januari höll parlamentet en misstroende omröstning mot henne. Hon anklagades för att inte ha straffat en 14-årig flicka som begått brottet att rita ett kors på sin skolbok. Men al-Subeih vann omröstningen och när det blev klart hurrade hundratals kvinnor på läkaren och utanför som följde omröstningen.

Ett annat exempel är den djärva egyptiske politikern Ayman Nour, som grundade det liberala partiet Al-Ghad och som tjänar en fängelsedom på fem år för att ha förfalskat underskrifter som behövs för att registrera ett politiskt parti. El Ghad bildades 2004 och Ayman Nour valdes till första partiordförande. Partiet står för liberala, sekulära värderingar, konstitutionell reform med begränsad makt för presidentämbetet, bredare politisk delaktighet, fredliga maktskiften och mänskliga rättigheter. Nour arresterades första gången i januari 2005 för att ha förfalskat de underskrifter som behövs för att registrera ett politiskt parti. Nour förnekade anklagelserna. Efter att Condoleeza Rice ställde in ett besök i protest frisläpptes Nour och han kunde delta i presidentvalen september 2005, och uppges ha fått ca 7 procent enligt regimen, 13 procent enligt observatörer. Han fängslades kort därefter återigen och dömdes till fem års fängelse i december 2005.

Enligt FN:s utvecklingsorgans (UNDP) årliga skrift Arab Human Development Report konstateras varje år att arabvärlden är klart sämst på jämställdhet mellan könen och yttrandefrihet samt förvägrar sina befolkningar rätten att i fria, oberoende och rättvisa val välja sina ledare. UNDP:s chef Kemal Dervis har uttryckt sig träffsäkert: *"Mänsklig utveckling handlar om långt mer än ekonomisk tillväxt. Kampen mot fattigdomen har inte något med välgörenhet att göra, den handlar om att säkra rättigheter"*. Men allt är inte mörker! Det finns tusentals små ljus som tänds överallt i denna del av världen.

Som liberaler i ett land som har levt i fred i mer än 200 år och där vi sedan generationer åtnjutit grundläggande rättigheter har vi en skyldighet att stödja dem som för kampen i andra länder.

En större del av Sveriges generösa biståndsbudget skulle kunna öronmärkas till att stödja demokratiaktivister, kvinnorättskämpar och främja yttrandefriheten, som är grunden för ett vitalt demokratiskt samhälle.

Svenskt bistånd skulle kunna bli mer värdeladdat och aktivistiskt. Det finns ett stort symbolvärde att ställa sig bakom de människor som riskerar inte bara sina liv, men ofta även sina vänner och familjs säkerhet, för att de vägra blunda för orättvisorna. För nästan varje land som befinner sig i diktatur finns det en motbild till förtrycket: Nelson Mandela i apartheid-regimens Sydafrika, Vaclav Havel i forna Tjeckoslovakien, Aung San Suy Kyii Burma, Taslima Nasrin i Bangladesh, Parvin Ardalan i Iran etc. Sverige borde införa en demokratienhet på UD, för främjande av övergång till demokrati i samarbetsländerna. Den svenska utrikespolitiken skulle vinna mycket i trovärdighet genom att på allvar formulera tydliga mål om att vi ska främja övergång till demokrati i biståndsländer.

Sveriges bistånd bör tydligare än idag präglas av ett feministiskt perspektiv och lyfta fram frågor som rör driva kvinnors politiska inflytande, rätt till utbildning, våld mot kvinnor, och reproduktiv hälsa.

I många delar av världen lever journalister, oppositionspolitiker, författare och bloggare under dödshot. Censur och avsaknad av fria medier försvårar dessutom demokratiseringen i många länder. Satsningen skulle kunna stödja framväxten av fria medier och en oberoende journalistkår i slutna samhällen.

Journalister och publicister från länder med bristfällig yttrandefrihet skulle kunna få utbildning om yttrandefrihet och delta i samarbeten med medier och människorättsorganisationer i Sverige. Varför inte etablera en Radio Free Sweden med amerikanska Voice of America som förebild för att sprida demokratipropaganda i ofria stater? Sverige bör dessutom erbjuda fristad åt människor som förföljs och hotas av repressalier på grund av inskränkningar i yttrandefriheten.

Förslag

- Öronmärkt bistånd till stöd för demokratiaktivister och kvinnorättskämpar.
- Etablera en demokrati-enhet på UD.
- Stöd etablering av fria medier och oberoende journalister i slutna samhällen.
- Etablera Radio Free Sweden.
- Ge fristad åt människor som hotas av repressalier på grund av inskränkningar av yttrandefriheten i hemlandet.

Turkiet

Utvidgningen är EU:s största utrikespolitiska succé. Den har enat öst och väst och skapat ökad stabilitet och säkerhet i Europa och i vårt närområde. Den har bidragit till fördjupning av demokratin och en ökad respekt för mänskliga rättigheter. Tack vare liberalen Hadar Cars hårda arbete i EU-parlamentet kom dödsstraffets avskaffande att bli en av grundpelarna i kraven för medlemskap. Utvidgningen har vidare vitaliserat Europas ekonomi, bidragit till miljöförbättringar och stärkt vår gemensamma kamp mot organiserad brottslighet. Det är av oerhörd betydelse att vi fortsätter att arbeta för att EU:s gränser inte stängs nu utan att utvidgningsprocessen kan fortsätta. Inte minst är det av största betydelse att Turkiets medlemsförhandlingar fortskrider.

Turkiet har haft associations- och handelsavtal med dåvarande EG sedan 60-talet och efter två medlemskapsansökningar var det glädjande att EU enhälligt fattade beslut att inleda medlemskapsförhandlingar i december 2005. Trots att mycket ännu återstår har Turkiet genomgått en genomgripande förändring under de gångna årens reformprocess. Dödsstraffet har helt avskaffats. Regeringen har deklarerat "nolltolerans" mot tortyr och infört lagar för att stödja detta – även om genomförandet ännu delvis brister. Den nya strafflagen innebär väsentligt stärkta rättigheter för kvinnor, inte minst vad gäller s k hedersrelaterade brott.

Turkiet har fortfarande stora demokratiska problem. Yttrandefriheten begränsas av en rad paragrafer, inte minst lag 301 som förbjuder kritik av "turkiskheten". Den armeniske journalisten Hrant Dink dömdes enligt lag 301 och Orhan Pamuk åtalades enligt samma lag. Det är av yttersta vikt att lag 301 avskaffas för att Turkiet ska kunna bli EU-medlem. Förslag på en reformerad lag finns nu men vi bedömer dessa som otillräckliga. Det kurdiska språket är fortfarande förbjudet och en rad exempel på åtal, domar och utfärdade böter bekräftar detta. De språkreformer som genomförts handlar främst om att öka den turkiska statsmaktens möjligheter att nå ut med sina officiella ståndpunkter till den kurdiska befolkningen på kurdiska. Kurdiska partier, organisationer och kulturföreningar saknar ännu

idag möjligheter att använda sitt språk i tal och skrift på ett normalt sätt. De riskerar trakasserier, åtal och stängning om de använder sitt språk – trots att Turkiet hävdar att språket är tillåtet.

Den kurdiska frågan i Turkiet handlar inte främst om socioekonomiska förbättringar och ökad samhällsservice. Kärnan i problemet är kurdernas brist på grundläggande mänskliga och medborgerliga rättigheter. Därför måste lösningen på frågan finnas i ett konstitutionellt skydd för kurdernas språk och kultur. Utan dessa rättigheter kommer stödet för den terrorstämplade gerillan PKK att vara fortsatt starkt. Å andra sidan skulle ett erkännande av kurdernas identitet, språk och kultur sannolikt innebära ett kraftigt minskat stöd för den väpnade kampen och öka möjligheterna för fredliga och demokratiska alternativ till PKK att formas och utvecklas i de kurdiska delarna av Turkiet.

Det är perspektivet om EU-medlemskap som under de senaste åren förenat olika grupper i det turkiska samhället, och som har varit en unikt stark drivkraft för förändring och positiv utveckling. Det återstår oerhört mycket att göra i Turkiet innan landet kommer i närheten av att uppfylla Köpenhamnskriterierna. Men endast genom stöd och uppmuntran från EU kan regeringen förmås att fortsätta reformarbetet. Det finns straka interna spänningar i Turkiet och många krafter skulle gärna se att landet slog in på en annan väg, bort från reformer, och europeisk integration. Den konstitutionella kamp som nu pågår i Turkiet där regeringen har anmälts till författningsdomstolen visar hur viktigt det är för Europa att stötta de reforminriktade krafterna.

Trots att det formellt rådde enighet mellan medlemsländerna måste man konstatera att EU bjöd Turkiet till förhandlingsbordet med armbågen. Det uttalade motståndet från flera ledande länder underlättar naturligtvis inte det turkiska reformarbetet. Denna signal har sannerligen uppfattats i Turkiet och även förstärkts av grupper där som ser sig som förlorare på reformerna. Reaktionerna har inte låtit vänta på sig. Reformprocessen har tappat fart och i den allmänna opinionen har också stödet för EU-medlemskap sjunkit kraftigt. Svårigheterna att efter folkomröstningen 2004 ge ny kraft åt en lösning på Cyprenfrågan, inom ramen för FN bidrar också till turkisk besvikelse. I det perspektivet välkomnar vi de samtal som nu inletts mellan grekcyprioter och turkcyprioter och hoppas att de kan leda till reella FN-ledda förhandlingar.

I allra värsta fall riskerar vi t o m att stöta bort Turkiet i en tid när vi också är mer beroende än någonsin av stabilitet och demokrati i den del av Europa som gränsar till världens kanske mest oroliga region: Mellanöstern. Här är Turkiet en strategisk, europeisk partner av oerhörd betydelse.

Ett demokratiskt och ekonomiskt stabilt Turkiet kan spela en viktig roll inom det europeiska samarbetet. Ett turkiskt EU-medlemskap vore bra för Turkiet och dess befolkning, det vore bra för EU och för hela regionen. Turkiet har en rik historia och kultur, ett viktigt säkerhetspolitiskt läge, en växande ekonomi och en stor välutbildad och arbetsvillig befolkning. Den brobygggarroll mellan ”väst och orienten” eller mellan Europa och den muslimska världen som Turkiet har tagit på sig är oerhört värdefull.

Förslag

- Folkpartiet bör på alla sätt arbeta för att förhandlingarna om Turkisk medlemskap fortskrider och intensifieras, under förutsättning att Turkiet genomför nödvändiga reformer.

- Vi bör använda vår trovärdighet i Ankara till att trycka på den turkiska regeringen för ett fortsatt reformarbete.

- I regeringsställning arbetar Sverige inom ramen för ett informellt nätverk, friends of Turkey som syftar till att stötta Turkiet och ge konkreta råd i medlemskapsförhandlingarna. Vi bör försöka få med fler länder i den processen.
- Under det svenska EU-ordförandeskapet bör det vara prioriterat att göra konkreta och betydelsefulla framsteg i medlemskapsförhandlingarna med Turkiet
- Inom ramen för Turkiets medlemsförhandlingar behöver det kurdiska perspektivet ytterligare uppmärksammas.
- Sverige välkomnar att nya initiativ tagits för att lösa Cypernfrågan
- Vi har en stor turkisk befolkning i Sverige som kan användas i arbetet med att påverka den turkiska regeringen
- Vi har även en mycket stor kurdisk grupp i Sverige som är intresserade av att Turkiet utvecklas i mer demokratisk riktning. Vi bör ta råd av denna grupp människor om hur vi kan bistå i reformprocessen, inte minst vad gäller den kurdiska befolkningens rättigheter.

Västsahara

När Spanien drog sig ur Västsahara 1975 ockuperades området av Marocko som idag har annekterat två tredjedelar av territoriet. Drygt 150 000 västsaharier lever i algeriska flyktingläger sedan mer än 30 år och är helt beroende av bistånd från det internationella samfundet för sin överlevnad.

Västsahariernas strävan mot självständighet är sedan länge en kamp där de utan användande av våld försöker hävda sina mänskliga rättigheter. De strävar efter att upprätta en demokratisk stat med religionsfrihet och har fått rätten till självbestämmande fastslagen av Internationella domstolen i Haag. FN har antagit en resolution om att en omröstning skulle hållas 1992 för att låta det västsahariska folket självt avgöra om landets självständighet – en omröstning som ännu inte är genomförd. Inget land i världen erkänner Marockos ockupation av Västsahara. Ändå fortgår den. Folkpartiets hållning när det gäller den folkrättsliga analysen är tydlig. Västsahara, den tidigare spanska kolonin Spanska Sahara, är ockuperat av Marocko. Denna slutsats baseras på utslaget från Internationella domstolen år 1975 att Marocko inte har några lagliga anspråk på Västsahara. Sverige har under många år framhållit det västsahariska folkets rätt till självbestämmande liksom att de mänskliga rättigheterna ska respekteras. EU har framför allt uppmärksammat konfliktens humanitära problem. Dess roll i övrigt har varit svag på grund av bristande enighet mellan medlemsstaterna. Om vi menar allvar med att demokrati, självbestämmande och mänskliga rättigheter ska respekteras överallt, måste vi även vara tydliga med att Marockos ockupation och kränkning av det västsahariska folket inte längre får fortgå. Västsaharierna har kämpat i över 30 år för rätten till sitt eget land. Västsaharierna är ett folk som tror på demokrati och mänskliga rättigheter. Det borde vara självklart att omvärlden gör allt i sin makt för att stötta detta folk.

Förslag

- Sverige bör inom EU-kretsen driva frågan om ett erkännande av Sahariska arabiska demokratiska republiken (SADR) av alla EU:s medlemsländer.

Israel-palestinska områden

Demokratiska värderingar innefattande pressfrihet, yttrandefrihet, fria val, respekt för minoriteter samt kvinnors lika rättigheter är en viktig liberal grundbult.

Israel är en demokrati medan det palestinska samhället påbörjat en demokratiseringsprocess med fria val samt ökad press och yttrandefrihet.

En varaktig fredlig lösning uppnås först när frihet och demokrati råder, men också när båda parter erkänns med utgångspunkt i folkrättens och FN:s beslut om Israels och Palestinas rätt att existera inom erkända och säkra gränser.

För att de viktiga fredssamtalen skall leda till framgång där tvåstatslösning förordas, måste både terrorhandlingarna från palestinsk sida, den israeliska bosättningspolitiken samt murens/barriärens dragning genom palestinskt område – genast upphöra.

Folkpartiet har ända sedan 1969 ivrigt förespråkats en tvåstatslösning baserad på 1967 års gränser. En sekulär tvåstatslösning som är öppen för en mångfald.

Demokratiperspektivet är fundamentalt. Fredsprocessen mellan Israel och Palestina kräver en fortsatt palestinsk demokratisering men skulle också gynnas av att exempelvis Libanon, Syrien, Iran och Egypten blev fungerande demokratier.

Valresultatet och situationen efter det senaste palestinska valet har förvärrats, där det inte minst i Gaza råder en humanitär katastrof. En nyligen publicerad brittisk rapport beskriver situationen som den svåraste på 40 år. Omvärlden har hittills inte med nuvarande strategi lyckats bidra till en fredlig lösning,

Det är i dagsläget osäkert om det längre finns någon palestinsk part som kan uppstå tillräckligt stöd och legitimitet för att förhandla om fred med Israel.

För en långsiktigt fungerande palestinsk stat krävs främst demokratiska institutioner som har legitimitet hos befolkningen. Stödet bör inriktas på transparens, kamp mot korruption och ett effektiv kompetent förvaltning – inte att bygga ytterligare säkerhetstjänster.

Förslag

- Demokratibistånd är en viktig liberal utgångspunkt. Ett omfattande program för samarbete mellan svenska folkrörelser, parlamentariker och organisationer i Mellanöstern som arbetar för mänskliga rättigheter och demokrati bör instiftas för att stödja demokrater och reformister i Mellanöstern.

- Folkpartiet skall aktivt agera och öppet kritisera om och när brott mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt sker.

- Folkpartiet bör tillvarata kunskap samt vederhäftig och aktuell information om den rådande situationen.

- Folkpartiet bör initiera hjälp att bygga upp demokratiska icke korrupta institutioner samt medverka till att palestiniernas rörelsefrihet återinförs så att handel och därmed ekonomisk utveckling kan ske i regionen.

- Folkpartiet bör driva på EU att ta initiativ till en fredskonferens

- Folkpartiet bör driva på för ett svenskt initiativ till att erbjuda en mötesplats för dialog med religiösa företrädare för att tillvarata deras kapacitet i arbetet för fred och tolerans.

- Folkpartiet bör samarbeta med övriga länders parlament i EU i syfte att bistå fredsprocessen.

- Folkpartiet bör stödja de politiska krafter i Israel, Palestina och övriga regionen, som är beredda att verka för en varaktig fred.

- Folkpartiet bör driva på inom EU för en mer kraftfull politik för dialog med Israel och den palestinska myndigheten. Det krävs en demokratiplan för Mellanöstern, liknande USA:s initiativ för fred och demokrati i regionen, det s.k. Broader Middle East and Northern African Initiative, men också ett brett samarbetsforum för fred och säkerhet, motsvarande OSSE (organisationen för fred och säkerhet i Europa).

- Folkpartiet anser att det är av vikt med humanitärt samt samhällsuppbyggande bistånd till de palestinska områdena, men bör säkerställa så att inte biståndsmedel ersätter en ockupants skyldighet i enlighet med Genèvekonventionen.

Irakiska Kurdistan

Kurdistan-Irak är en självstyrande region i norra Irak. Området omfattar provinserna Duhok, Erbil och Suleymania och där lever omkring fem miljoner människor idag. De allra flesta är kurder, men där bor också kristna kaldéer och assyrier samt en mindre grupp armenier och turkmener. Den regionala regeringen KRG styrs i en allians av de två dominerande partierna Kurdistans Demokratiska Parti, KDP, och Patriotiska Unionen i Kurdistan, PUK.

Efter Kuwaitkriget upprättade kurderna en de facto-autonomi i skydd av flygförbudszonen över norra Irak. För första gången någonsin fick de möjligheten att bygga upp sitt samhälle utan att behöva ta order från en centralmakt som ville dem illa. När Saddam Hussein störtades år 2003 blev kurderna USA:s närmaste partner och i skydd av den amerikanska närvaron och genom skickligt politiskt förhandlande har Kurdistan-Irak idag federal status erkänd i Iraks nya grundlag.

Men det är ett posttraumatiskt samhälle. Åratal av krig med irakisk militär och ständiga förföljelser av säkerhetstjänsten har satt rivit upp djupa sår. Den starka klanstrukturen har lett till många interna strider, mellan såväl partier som släkter. Svaga institutioner och avsaknad av rättsstat och fungerande välfärd har hämmat utvecklingen och befast den traditionella ordningen och skapat en epidemisk korruption bland dem som har makt och inflytande. Detta är inte något specifikt kurdiskt problem, utan snarare ett regionalt fenomen.

Men Kurdistan-Irak förändras nu i snabb takt. Området öppnar sig för omvärlden och en ung generation växer upp utan att ha irakiska pansarvagnar utanför dörren. Detta förpliktigar också de kurdiska politiska ledarna att underlätta en demokratisering och öka ansträngningarna för att skapa ett klimat i området som möjliggör en framtid i frihet för invånarna.

Det finns mycket som Sverige kan göra för att stödja den demokratiska processen. Den tveklöst viktigaste insatsen av alla är att öka tillgången på kunskap, humankapital och demokratiskt tänkande i Kurdistan. Här spelar den kurdiska diasporan en nyckelroll. Kurder i västvärlden har mycket viktiga erfarenheter och kunskaper som behövs i hemlandet. Att ge dem möjligheten att återvända och bidra till uppbyggnaden är mycket viktigt. Men för att detta ska vara möjligt krävs det en förbättring av skolsystemet, det är ofta ett krav för den som återvänder och har barn som är födda i väst. Det krävs också ett idogt arbete för att underlätta investeringar och anpassa den kurdiska regionen till de krav omvärlden ställer för att ekonomiskt vara med och bidra. Mindre nepotism, tydligare spelregler och stopp för pengar under bordet.

Sverige och EU kan också bidra genom att möjliggöra för studenter i Kurdistan att studera i Europa. Ofta är alternativet att studera i till exempel Tehran, vilket förstås inte bidrar till någon

demokratisering. Genom att ge plats åt duktiga studenter kan dessa spela en nyckelroll när de återvänder hem, inte minst inom områden som förvaltning, business och politik.

Det finns ett stort behov av att ett civilt samhälle växer fram i Kurdistan. Idag är de två partierna KDP och PUK institutioner med tillhörande miliser, omfattande affärsverksamhet och stor administration. Partierna kontrollerar utvecklingen på ett sätt som idag bidrar till stabilitet med tanke på det svåra läget i Irak och grannländerna – men som på längre sikt kommer att bromsa möjligheterna till en demokratisk utveckling. Vad som krävs är att den regionala myndigheten tar över befogenheter från partierna och att KDP och PUK träder tillbaka och tillåter föreningar utan partikoppling att växa fram och vara med och forma samhället.

Sverige kan bidra genom att stödja initiativ i Kurdistan som inte har en direkt koppling till de två dominerande politiska partierna. Självklart bör detta stöd inte gå till den tredje starka kraften, Islamiska Rörelsen i Kurdistan (Yekerti), utan till sekulära föreningar som strävar en demokratisering. En särskilt vikt vid kvinnors rättigheter och social utveckling vore mycket önskvärdt. Kurdistan lider ännu idag av arrangerade äktenskap, hedersvåld och stark social kontroll. Detta sker inte överallt och det har blivit betydligt bättre på senare år, men problemet finns alltså och måste bekämpas med kraft.

Förutom att stödja humankapital, kunskap och det civila samhället så finns en ytterligare utmaning där Sverige kan bidra på ett positivt sätt. Det handlar om möjligheten för Iraks kurder att återerövra sitt språk och kännedomen om sin historia och kulturella arv. Under årtionden har dessa områden arabiserats och satsningar på utbildning har uteblivit. Många kurder är analfabeter, och många kurder har aldrig fått lära sig det kurdiska språket. En förutsättning för att detta samhälle ska utvecklas är att det kurdiska språket – som har officiell status i Irak till skillnad från Turkiet – kan förstärkas. Sverige kan bidra genom biståndsprojekt som syftar till att bryta analfabetism, översätta böcker till kurdiska och stöd till kulturella projekt som ökar kännedomen om kulturarvet.

Journalistiken är också ett område där insatser kan göras. Norra Irak har lidit under diktaturstyre i Irak under årtionden. Samtidigt har krig och konflikter inneburit att tidningar, radio och TV främst blivit verktyg för att mobilisera befolkningen inför den nationalistiska kampen. Det är mycket viktigt att stärka oberoende och seriösa röster i Kurdistan som kan utveckla massmedier som skildrar händelser och bidrar till folkbildning, snarare än bedriver propaganda för ett visst parti eller en viss åsikt. Utbildningar i journalistik, pressetik och engelska skulle underlätta mycket. Engelska språket är centralt för att människor ska kunna ta del av information utanför Mellanöstern, idag är de flesta kurder begränsade till läsning på kurdiska, arabiska, turkiska och persiska.

Sverige ger en del bistånd till Kurdistan-Irak idag. Flera projekt, till exempel projekt riktat till kvinnor i Kirkuk, är positiva och förstärker demokratiseringen i området. Andra satsningar har fått kritik från olika instanser. Av någon anledning kanaliseras det Irakbistånd som går till svenska frivilligorganisationer genom det socialdemokratiska partiets biståndsorgan Palmecentret. Detta är olyckligt eftersom svensk partipolitik inte ska blandas ihop med bistånd på det sättet. Risken är att frivilligorganisationer som inte stödjer socialdemokraterna kan få problem att bedriva biståndsverksamhet i Irak. Socialdemokraterna har redan fått kritik för att inte prioritera Kurdistan. SIDA bör omgående hitta en annan ordning än att kanalisera bistånd via socialdemokraterna.

Förslag

- En stor satsning på utvecklingssamarbete som bland annat innehåller:
 - Svenskt skolbistånd till norra Irak.
 - Möjliggörande för universitetsstudenter från irakiska Kurdistan att studera i Europa och Sverige
 - Stöd till initiativ i Kurdistan som inte har direkt koppling till de två dominerande partierna
 - Biståndsprojekt i syfte att häva analfabetism
 - Stödja utbildningar i journalistik, pressetik och engelska
- SIDA bör finna ytterligare kanaler utöver Olof Palme Centret för att genomföra biståndet till irakiska Kurdistan

Irak

Irak betraktas som en av de tidigaste civilisationerna och kallades för Mesopotamien under antiken. Det sumeriska riket bildade en högkultur 3200 f.Kr – 2000 f.Kr och uppfinningar som hjulet, tidsindelningen, och skriften anses härstamma från denna kultur. År 1535 erövrade det Ottomanska riket Bagdad från perserna och delade in landet i tre provinser; Basra, Bagdad och Mosul. I samband med första världskrigets slut upphörde den ottomanska kontrollen och Irak blev ett brittiskt mandat fram till 1932, då landet blev självständigt.

År 1979 blev Saddam Hussein landets president och under hans tid vid makten infördes en brutal diktatur med ett omfattande förtryck och mördande av oppositionella och minoriteter. Kriget med Iran mellan 1980 och 1988 ledde landet till ekonomisk kollaps och bidrog till att Irak anföll Kuwait sommar 1990. En FN-koalition under amerikansk ledning drev ut dock ut de irakiska styrkorna våren 1991.

De ekonomiska FN-sanktionerna bibehölls även efter krigsslutet för att få Irak att gå med på FN-ledda vapeninspektioner. Inspektionerna, som syftade till att undersöka eventuell förekomst av massförstörelsevapen leddes 1991 – 97 av den svenske diplomaten Rolf Ekéus. År 2000, fram till den amerikanskledda invasionen, var svensken Hans Blix chef över inspektionerna. Sanktionerna mot Irak medförde en isolering av landet med stora humanitära och sociala konsekvenser och motverkade i stort sitt syfte. Dels stärkte de regimens politiska ställning internationellt, dels gav de Saddam Hussein stora ekonomiska tillgångar och medförde samtidigt att medelklassen utarmades och hälsosituationen kraftigt försämrades, främst bland barn.

Mars 2003 invaderades Irak av amerikanska och allierade styrkor och landet styrdes därefter av ockupationsmakten USA fram till den 28 juni 2004 då landet genom FN:s resolution 1546 återfick sin suveränitet. Allmänna val hölls den 30 januari 2005 till nationalförsamlingen och den första permanenta regeringen tillträdde den 20 maj 2006.

Tiden efter den amerikanska invasionen har dock präglats av en mycket svår säkerhetssituation karaktäriserad av terroråd, massmord, religiösa konflikter och politisk splittring. Det är uppenbart att förberedelserna inför återuppbyggnaden av Irak har varit mycket bristfällig. På många ställen i Irak har kvinnors situation kraftigt försämrats bl.a. på grund av lokalt införd sharialagstiftning. Även minoriteters ställning har försämrats, däribland situationen för assyrier, syrianer och kaldéer. Den ökade amerikanska truppenärvaron under våren 2008 har dock bidragit till en något förbättrad säkerhetssituation i delar av landet.

För att säkra Iraks pågående ekonomiska och politiska integration med omvärlden måste det internationella stödet fortsätta och den interna säkerhetssituationen förbättras. Sverige, EU och FN har spelat en viktig roll i Iraks återuppbyggnad men stödet bör intensifieras och utökas. Men för att förbättra och effektivisera svenskt bistånd till Irak krävs svensk permanent närvaro i Bagdad. Svensk närvaro skulle även stärka korruptionsbekämpning inom utvecklingssamarbetet. En svensk beskickning på plats i Irak skulle givetvis även öka vår kunskap om den politiska och humanitära situationen i landet. Kunskaper som bl.a. skulle öka svenska företags exportmöjligheter och bidra till en säkrare rättsprocess i asylärenden.

Förslag

- För närvarande sköts den svenska diplomatiska verksamhet och biståndet till Irak på distans, framförallt genom Irakkontoret i Jordanien. Men för att Sverige ska kunna göra en markant skillnad på marknaden behövs permanent svensk närvaro i Bagdad. Sverige bör därför snarast möjligt återupprätta en svensk ambassad i Bagdad. Även om kostnaden för säkerheten kring en ambassadbyggnad och dess personal är omfattande får detta inte hindra Sverige från att skyndsamt upprätta diplomatisk närvaro i Irak.

Hur kan vi främja demokrati i Iran?

Iran har sedan revolutionen 1979 stått i medias fokus, främst på grund av dess aktiva sponsring till terrorism samt dess brutala förtryck mot sin egen befolkning. Behovet av demokrati och frihet är stort i landet. Sedan 1979 råder diskriminering på alla plan. Kvinnornas rättigheter är starkt begränsade och den religiösa chauvinismen är märkbart påtaglig.

Iran är ett av de värsta länderna vad gäller verkställande av dödsstraffet. År 2007 avrättades, enligt människorättsorganisationen Amnesty International 317 personer i Iran. Det placerar Iran som det land som avrättade näst flest personer efter Kina. Siffran över antalet verkställande dödsdomar ökade avsevärt under 2007 efter att regimen inlett en kampanj för lag och ordning i landet. Iran är ett av få länder i världen som avrättar personer under 18 år.

Den iranska regimen är förmodligen det största hotet mot ett stabilt Irak. De inre konflikterna i landet ses av många bedömare som en styrkedemonstration från Irans sida. Även i länder som Libanon, Afghanistan och Sudan finns grupper som direkt eller indirekt stöds av den iranska regimen. I de palestinska områdena stöds radikala islamistiska organisationer av regimen i Teheran. Irans stormaktsambitioner har satt en hel värld i skräck.

Iran är världens fjärde största oljeproducent och har världens näst största naturgasreserver. Landet har en enorm ekonomisk potential och länder som upprätthåller goda förbindelser och är vänligt inställda till den Islamiska Republiken belönas också med förmånliga handelsavtal.

I samband med Mahmoud Ahmadinejads presidentskap radikaliserades regimen synsätt på den ekonomiska politiken. Landets hökar, som idag dominerar iransk politik har infört en bestraffningspolicy som är riktad mot länder som kritiserar Iran alltför mycket. Bestraffningen sker i form av handelsförbud för berörda länders företag och svårigheter för dem med den iranska tullen. Det har lett till att många länder undviker demokratifrämjande arbete i landet. Sanktioner har verkställts mot länder som man ansett betett sig på ett fientligt sätt mot landet. Exempel på det är företag från Australien och Kanada. Företagen har haft oerhört svårt att etablera sig på den iranska marknaden med anledning av diverse komplikationer med den iranska tullen. Kanada har sedan mordet på den iransk-kanadensiske journalisten Zahra Kazemi varit en svuren fiende till den Islamiska Republiken Iran och fördömt landet för dess brott mot de mänskliga rättigheterna. Flera diplomatiska kriser har uppstått mellan länderna. I december 2007 utvisades Kanadas ambassadör från Teheran, eftersom den kanadensiska regeringen vägrat acceptera Irans föreslagna sändebud till Ottawa. Australien har även de i skarpa ordalag

kritiserat Iran för brott mot de mänskliga rättigheterna. Tjeckien är utsatt för handelsembargo med anledning av Radio Free Europe's sändningar på persiska från huvudstaden Prag. Radiostationen är dock finansierad av USA.

Den amerikanska kongressen beviljade 2006 drygt 66 miljoner dollar för att främja demokrati i landet. Pengarna används till att dels finansiera radiosändningar, användandet av Internet som ett verktyg i demokratiarbetet samt öka det kulturella och akademiska utbytet länderna emellan. Ytterligare satsningar kommer göras under de kommande åren för att stödja de demokratiska krafterna i- och utanför landet.

Goda exempel finns från länder som vill arbeta för demokrati och frihet i Iran. För det har man fått betala ett högt pris i form av uteblivna handelsavtal eller svårigheter för dess företag att etablera sig på den iranska marknaden. Den iranska strategin har fungerat på ett bra sätt. Pressen har för många länder varit för stor och trots en aktiv iransk befolkning i exil har man inte förmått sina nya hemländer att agera på ett kraftfullt sätt gentemot regimen. I Sverige bor ca 70 000 iranier. Det gör Sverige till ett av de länder i Europa som har en av de största grupperna personer med iransk bakgrund i sitt land. Det finns enorma möjligheter att använda sig av den stora iranska befolkningen i Sverige i syfte att få till stånd en förändring inne i Iran. Sverige kan aktivt bidra med radio- och TV-sändningar från Sverige till Iran. Vid sidan av de amerikanska och tjeckiska initiativen har även engelska BBC, Deutsche Welle, Radio France Internationale och The Voice of Israel radioprogram för Iran. Amerikanska The Voice of America har även en TV-kanal som sänder dygnet runt via satellit till Iran. Dessa kanaler har stor legitimitet hos Irans befolkning och har avslöjat händelser som annars aldrig hade nått folket. Det arbete som radiostationerna utför kommer att spela en stor roll för en framtida förändring i Iran.

Folkpartiet bör ta initiativ till en demokratifond med fokus på Iran. Demokratifonden bör användas för att finansiera olika projekt som exempelvis utbyten på det akademiska och kulturella planet länderna emellan. Att iranska studenter får komma till den fria världen och studera kan långsiktigt bidra till en demokratisering av landet då demokratiska influenser med tiden kan växa sig allt starkare i Iran. Två tredjedelar av den iranska befolkningen är under trettio år. Det betyder att en överväldigande majoritet av iranierna i Iran inte har upplevt något annat styre än det rådande. Ett ökat utbyte på det akademiska och kulturella planet kan komma att bli ett starkt vapen mot den iranska regimen. Sverige är också mindre kontroversiellt än Storbritannien och framförallt USA. Den iranska regimen skulle få det väldigt svårt att smutskasta Sverige som ett land som går "imperialismens ärenden" och kan därför få stor legitimitet för sitt demokratifrämjande arbete.

Den svenska regeringen kan göra oerhört mycket för att främja demokrati i Iran. Att som första land i Norden bidra till en exilradiostation på persiska som sänds till Iran skulle vara ett starkt ställningstagande för det iranska folkets rätt till demokrati och frihet. Förutsättningarna för en sådan radiostation finns i form av välutbildade svensk-iranier med journalistisk erfarenhet. Svensk utrikespolitik har länge präglats av en neutralitetspolicy som långsiktigt lett till att den då så starka utrikespolitiska rösten från svensk sida tystnat alltmer. Sverige, som för många länder är en förebild för demokrati och mänskliga rättigheter bör leda arbetet för frihet i världen. Folkpartiet anser att det ska finnas en svensk demokratiambassad i varje diktatur. Detta är särskilt angeläget i Iran. Mot bakgrund av bland annat den hårda censuren bör svenska staten öppna upp sin ambassad för att ge de demokratiska krafterna tillgång till fri Internet, oberoende media, tidningar och böcker som är förbjudna av regimen. Folkpartiet bör spela en aktiv roll i det arbetet.

Diktaturer har i många fall tvingats stå inför hotet om sanktioner. Sanktioner mot Iran infördes i början av revolutionens år och har utökats på senare tid. I praktiken har inte sanktionerna mot

landet inneburit någon större skada för regimen. En bojkott, liknande den mot Irak i början av 90-talet skulle få förödande konsekvenser för den iranska befolkningen. Sverige bör istället, genom den Europeiska Unionen undersöka möjligheten att införa sanktioner som slår direkt mot maktapparaturen i Iran. Exempel på det kan vara att frysa regeringsföreträdarnas tillgångar utomlands. Företag som är kopplade till personer/organisationer som direkt är involverade i förtrycket bör bojkottas och EU bör införa restriktioner mot iranska regimföreträdares anhöriga vad gäller studier i länder inom unionen. Detta skulle inte bara slå ett hårt slag mot regimen, i form av minskade ekonomiska fördelar och förlorad prestige, utan även markera det moraliska stöd som den iranska demokratirörelsen är i behov av för att föra kampen vidare mot regimen.

Förslag

- Sverige bör bidra med radio- och TV-sändningar från Sverige till Iran
- Skapa en demokratifond med fokus på Iran
- Öppna upp den svenska ambassaden i Teheran för demokratiaktivister genom att bl.a. erbjuda fri Internet, tidningar och böcker.
- Sverige bör arbeta för att EU inför sanktioner mot regeringsföreträdare
- Ökat utbyte mellan svenska och iranska akademiker och kulturpersonligheter